

Олена КОЗАКЕВИЧ

ТРАДИЦІЙНІ В'ЯЗАНІ ТА МЕРЕЖИВНІ ВИРОБИ НА БОЙКІВЩИНІ Й ПІДГІР'І КІНЦЯ ХІХ — ПОЧАТКУ ХХІ ст.: ВБРАННЯ

(за матеріалами мистецтвознавчих
експедицій 2005—2006-х рр.)

Розглядаються типологічні та художні особливості в'язаних і мереживних виробів на Бойківщині й Підгір'ї кінця ХІХ — початку ХХІ ст. Простежено характерні ознаки та локальні відміни, визначено основні типи одягових виробів, їх ступінь побутування і поширення. Залучено інформацію від респондентів, введено в обіг артефакти, зафіксовані під час польових досліджень.

Ключові слова: в'язання, мереживо, традиція, доповнення, оздоблення, техніки виготовлення, локальні особливості, типологія.

© О. КОЗАКЕВИЧ, 2015

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 5 (125), 2015

В'язання та мереживо на Бойківщині¹ і Підгір'ї² кінця ХІХ — початку ХХІ ст. належать до маловивчених видів українського декоративно-ужиткового мистецтва, зазначеного регіону зокрема. Наприклад, порівняно з Гуцульщиною, яка від ХІХ ст. привернула увагу етнографів, краєзнавців і митців яскравим колоритом та типологічним розмаїттям виробів і досліджена чи не найкраще, терени Бойківщини та Підгір'я були менш вивчені [41]. Зазвичай дослідники зосереджувались на описі побуту селян та фіксуванні фольклору, а одяг здебільшого розглядали у контексті матеріальної культури, яка вирізнялася практичністю і доцільністю.

Актуальність статті — необхідність вивчення мистецтва в'язання та виготовлення мережива у контексті матеріальної культури Бойківщини і Підгір'я кінця ХІХ — початку ХХІ ст. та декоративно-ужиткового мистецтва України зокрема.

Наукова новизна публікації — дослідження локальних ознак, типології та художніх особливостей традиційних в'язаних і мереживних виробів на Підгір'ї і Бойківщині, що ґрунтується на польових матеріалах. Також у науковий обіг вперше введено низку артефактів з урахуванням їх типологічного розмаїття та здійснено аналіз мистецьких якостей. Один з результатів експедиційних вислідів — слов-

¹ За визначенням Романа Федоровича Кирчіва «...територія етнографічної Бойківщини охоплює західну частину Українських Карпат, її межі схематично визначаються річками Ломницею на сході і верхів'ям Сану на заході, північним передгір'ям південніше Дністра по лінії населених пунктів зі сходу на захід: Ясень, Липовиця, Луги, Спас, Вигода, Витвиця, Болехів, Розгірче, Нижня і Верхня Стинави, Орів, Тустановичі, Опака, Підбуж, Недільня, Сушиця, Стара Сіль, Лопушана. Південною межею... Полонинський хребет між верхів'ям рік Ужок і Тересви в Закарпатті. За сучасним адміністративним поділом ... охоплює південно-західну частину Рожнятівського і майже весь Долинський (за винятком його північної смуги) райони Івано-Франківської області, Сколівський, Турківський, південну смугу Стрийського, Дрогобицького, Самбірського і більшу частину Старосамбірського районів Львівської області, північну частину Міжгірського і Великоберезнянського та весь Воловецький райони Закарпатської області» (За: Кирчів Р. Етнографічне дослідження Бойківщини / Кирчів Роман Федорович. — Київ : Наукова думка, 1978. — С. 6).

² Галицьке Підгір'я, наддністрянське жидачівсько-самбірське Підгір'я, бойківське Підгір'я, наддністрянське Прикарпаття (За: Глушко М. Підгір'я — окрема етнографічна одиниця України? / Михайло Глушко // Вісник Львівського університету. Серія історична. — 2013. — Вип. 48. — С. 299—318).

Іл. 1. Жіноче народне вбрання бойківчанок кінця XIX — першої третини XX ст. (Самбір, Турка, Долина). Вірогідно, світлина з одного з вечорів народної ноші, які проводилися упродовж 1920—1930-х рр. за сприяння українських товариств: «Українського народного мистецтва», «Союзу Українок», «Просвіти». ІФ ІН НАНУ, № 11212

Іл. 2. Дівчата у бойківському святковому народному вбранні, 1930 р.; с. Тернава Дрогобицької обл. ІФ ІН НАНУ, № 11238

ничок термінів, що дає можливість виявити лінгвістичне розмаїття характеристики одного і того ж явища, доповнити українську термінологію, пов'язану з номінацією народного вбрання та в'язання й мережива зокрема.

Запропонована стаття написана за матеріалами мистецтвознавчих експедицій на Підгір'я та Бойківщину, які відбулися упродовж 2005—2006-х рр. у складі наукових співробітників відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України (керівник — Болюк О.М.). Під час експедиції було проведено дослідницьку роботу в населених пунктах Самбірського (м. Самбір, сс. Чернихів, Нижнє, Зарайсько, Береги, Ваньковичі, Бірчиці Нові, Бірчиці Старі, Ковиничі, Баранівці, Вербівці, Садковичі, Берестяни, Викоти), Старосамбірського (сс. Торгановичі, Морозовичі, Соснівка, Велика Лінина, Бусовисько, Тур'є, Топільниця, Стрілки, Тисовиця, Ракова, Букова, Надиби, Скелівка, Слохія, м. Хирів, П'ятниця, Трушевичі, Губичі, Княжпіль, Велике, Мигове, Лібухова (Максимівка), Терло, Стярява, Велика Сушиця, Стара Сіль), Турківського (м. Турка, сс. Ясениця Замкова, Розлуч, Ботелка Верхня, Ботелка Нижня, Яворів, Сянки) районів Львівської області та Великоберезнянського (сс. Ужок, Гусний, Луг, Нова Стужиця, Жорнава, Костринська Розтока, Вишка, Домашино, Сіль) районів Закарпатської області. Експедиційні звіти зберігаються в Архіві Інституту народознавства НАН України: Архів ІН НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Спр. 530. «Звіт мистецтвознавчої комплексної експедиції на Бойківщину та Лемківщину, 2005 р. (Козакевич О., Олійник О., Федорчук О.)», (далі — ПМА, 2005 р.); Архів ІН НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Спр. 539. «Звіт мистецтвознавчої комплексної експедиції на Бойківщину та Підгір'я, 2006 р. (Козакевич О., Шпак О., Федорчук О.)», (далі — ПМА, 2006 р.). Інформацію надали понад 120 респондентів. Значну кількість артефактів було зафіксовано у приватних осіб, а також у музейних збірках різних рівнів.

Стан дослідження проблеми. Опрацювання літератури засвідчило, що відомості про бойківські й підгірські одягові народні в'язані та мереживні вироби XIX — початку XXI ст. практично відсутні. Перші праці у контексті етнографічного вивчення Бойківщини (1978) [12] містили про одяг головню описовий матеріал, найчастіше — згадки про ткани та вишиті вироби: Я. Головацький (1868) [8], І. Кузів (1868) [29], Я. Коперніцький (1889) [43], І. Франко (1982) [41], Я. Фальковський (1937) [42] та ін., про предмет нашого дослідження — да-

них обмаль. Цікаву інформацію знаходимо у монографії З. Сжетельської-Гринбергової «Старомиське», де авторка згадує про виготовлення мереживних очіпків у Старій Солі (1899) [45].

Фрагментарні відомості про бойківські в'язані й мереживні вироби містяться у монографічних та колективних дослідженнях українського народного вбрання другої половини XX — початку XXI ст. — «Українське народне мистецтво. Вбрання» (1961) [40], «Український народний одяг» К. Матейко (1977) [33], Т. Ніколаєвої (1996 [35], 2005 [36]), «Український стрій» М. Білан та Г. Стельмащук (2000 [5], 2011 [6]), «Традиційне вбрання українців» О. Косміної (2011) [26] й інші — та окремих одягових типологічних груп, зокрема головних уборів авторства Г. Стельмащук (1993 [38], 2013 [39]), в яких авторка згадує про очіпки зі Сколівщини та Турківщини.

Спорадичні дані — у публікаціях про народний одяг та розділі історико-етнографічного дослідження «Бойківщина» — подали К. Матейко (1972 [34], 1983 [32]), В. Коцан (2014 [27], 2014 [28]). Фактологічний матеріал знаходимо у публікаціях Р. Кирчіва, де автор фіксує етнографічні експонати з музеїв різних рівнів на Бойківщині (1993 [9], 1994 [10], 1995 [11]).

Бойківські народні вироби (вбрання та інтер'єрні тканини) у контексті мистецтва українського в'язання та виготовлення мережива досліджувала авторка цієї публікації (2007) [18], (2008) [19], (2009) [21], (2009) [20], (2011) [25], (2014) [24].

Типологія та художні особливості народних мереживних і в'язаних виробів на Бойківщині й Підгір'ї формувалися й розвивалися у контексті декоративного мистецтва регіону (Іл. 1; Іл. 2). Однак майже до середини XIX ст. відомості та артефакти з цих теренів практично відсутні, про що засвідчив огляд літератури і джерельної бази з зазначеної проблематики. Можна припустити, що до цього часу такі витвори продукували в цехах або мануфактурах, письмові згадки про які стосуються кінця XVIII — початку XIX століть³. Наприклад, польська дослідниця Ірена Турнау зазначає, що у цей період у Хирові

³ Фрагментарні дані не дають вичерпної інформації про те, якого типу було це виробництво: змішане (в'язання розвивається у складі суконників, шапкарів, рукавичників), цехове чи насправді мануфактурне. Очевидно, вироби виготовляли ручним, а не машинним способом, про

Іл. 3. Учасники і організатори курсу крою та шиття в с. Кульчицях. Справа сидять: Осип Кульчицький, вчителька крою п. Стасів, співорганізатори А. Кульчицька, о. дек. Гординський, п. Сметанка-Кульчицька, 1930-й р. (Опубліковано: Жіноча доля, Коломия. — 1930. — С. 1)

Іл. 4. Учасниці трикотажного курсу в Верхньому Синьовидному, влаштованому місцевим «Кружком Союзу Українок»; 1934-й р. (Опубліковано: Жіноча доля, Коломия. — 1934. — С. 1)

Старосамбірського району Львівської області працювало гроно в'язальників (можливо, це був окремий цех. — О.К.), котрі продукували чималу кількість панчіх — приблизно 300 пар щорічно [47]. Очевидно, ці вироби були якісної роботи, оскільки призначались на продаж в інші країни [46; 22]. Документальне підтвердження існування цього осередку у XVIII ст. — листування буковинського купця Умріха з представниками хирівської мануфактури про постачання туди вовни (документ датований 27.10.1787–18.12.1787) [18].

Вірогідно, що в'язаний та мереживний асортимент купували і місцеві мешканці — містяни та заможні що свідчать незначні обсяги виробництва — приблизно 300 пар панчіх щорічно.

селяни, що особливо проявилось наприкінці ХІХ — у першій третині ХХ ст.: традиційні вироби поступово «витісняються» витворами промислового виробництва, у їх виготовленні застосовують нові матеріали та засоби виготовлення, зрештою, міняється їх функція і призначення [19]. Окрім того, локальні художні особливості виробів частково формувалися під впливом мистецьких чинників сусідніх країн — Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини — та модних тенденцій. «Модерні» речі продавали в крамницях, відкривали спеціалізовані майстерні-робітні, де продукували розмаїтий трикотажний асортимент⁴, найкращі зразки народного і професійного одягового мистецтва демонстрували на виставках, розвиток фахової освіти⁵ (Іл. 3; Іл. 4; Іл. 5) уможливив ство-

рення виробів з застосуванням нових технологічних засобів та художніх прийомів [23]. У традиційному побуті селян поширюються трикотажні речі «міської моди» — панчохи, светри, камізелки, шапки, шалики, білизняний асортимент, мереживо тощо.

Варто зазначити, що майже до 1920—1930-х рр. («за Польщі») трикотажні вироби в'язали головню жидівки⁶, які жили в сільській місцевості і добре володіли розмаїтим «модним» рукоділлям. Прикметно, що в'язані вироби відзначалися високою якістю і користувалися попитом у місцевого населення. Окрім того, що виготовляли речі на замовлення, вони ще й навчали багатьох дівчат цьому ремеслу [45]: «В довоєнний час в Старій Солі було три сестри-жидівки, які вели трикотажну справу: в'язали шапки, светри, шарпетки, шалики на дротах і гачком. Речі також робили на заказ. Заготовляли влічку, яку можна було в них і купити. Мали власний магазин, де було можна зробити замовлення. Їхня робота була дуже делікатна, подібна до в'язання на машинці. В магазинах жиди продавали і панчохи, які були досить дорогі і модні»⁷.

⁴ Баланда Мар'ян: білизна чоловіча, жіноча, дитяча, Дрогобич, — 1913; Герз Ісаак: коронки, Болехів, — 1913; Пробст Хелена: робітня панчіх і трикотажних виробів, Сколе, — 1913; Хайя Саломон: робітня панчіх, Дукля (суч. Польща), — 1913; Бек р.: робітня панчіх, Дрогобич, вул. Ковальська, 14, — 1928; «Наша торгівля»: галантерея, Ходорів, Ринок, — 1935; «Отак»: машинний трикотаж (засн. 1933 р.), Самбір, вул. Шевченка, 1, — 1935; «Трико»: трикотажна робітня, Дрогобич, — 1926; Пилип Борис: галантерея і парфумерія (засн. 1907 р.), Стрий, Ринок, — 1935; Чухрай: машинний трикотаж, Самбір, вул. Пілсудського, 43, — 1935; Юркевич Євгеній: галантерея і парфумерія (засн. 1924 р.), Самбір, Ринок, 31, — 1935; «Такт»: робітня шарпеток, Сокаль, вул. Фредри, 26, — 1938—1939-ті рр. та ін.

⁵ Курс панчівництва, крою та шиття у Болехові при робітні панчіх (під патронатом «Товариством Промислової Допомоги») — 1911; Трикотажні курси (власновані «Товариством Промислової Допомоги») в Снятині (1913); Курс ручних робіт в Ходорові Самбірського повіту під керівництвом Стефанії Бревківни (Степаниди Бревко?), організований «Союзом Українок» (1932); Курс ручного трикотажу у Верхньому Синьовидному (1934); Пересувні курси готування, шиття, ручних робіт з волічки для сільських господинь (власновані «Союзом Громадської Праці Жінок в Тернополі») в Старій Солі Самбірського повіту. Відвідало курс 30 учениць (15.09.1935—28.03.1936); Приватні сільськогосподарські курси в Лановицях Самбірського повіту: крій і шиття жіночої, чоловічої і дитячої білизни, жіночих та дитячих суконь, гаптування, оздоблення за народними мотивами, ручний трикотаж (власновані спілкою «Праця жінок») (14.01.1936—15.03.1936); Пересувні курси куховарства, шиття, ручних робіт з волічки для сільських господинь (власновані «Союзом Громадської Праці Жінок» в Тернополі) в Раковій Самбірського повіту. Відвідало курс 22 учениць (01.03.1936—03.06.1936); Приватні сільськогосподарські курси в Самборі: крій і шиття жіночої, чоловічої і дитячої білиз-

ни, жіночих та дитячих суконь, гаптування, оздоблення за народними мотивами, ручний трикотаж (власновані спілкою «Праця жінок») (1936); Курси крою, шиття і трикотажу в Рогатині (15.11.1936—15.01.1937); Курс домашнього господарства, крою, шиття, трикотажних робіт в Лоборві біля Устрик Дольних (суч. Польща), власнований «Товариством народної школи». Курс відвідало 14 учениць і 2 учні. В'язали сорочки для немовлят, сорочки жіночі, реформи, фартушки, волічкові сердачки, шалики, шапки, квіти з волічки. Інструктор — Ядвіга Хофлік (05.04.1937—05.05.1937); Курс трикотажний в Рогатині (організований «Союзом Українок») (1937) (тритижневий); Курс крою та шиття, в'язання спицями і гачком у Верхньому Висоцькому (Турківський повіт). Вивчали пошиття жіночої, чоловічої та дитячої білизни (чепчик, фартух, сорочка англійська, кальсони т. п.), в'язання гачком основних переплетень (ланцюжок, стовпчик), светрів, шаликів, спицями — шарпетки та рукавички. Керівник — Ельжбета Хонівна (05.04.1937-16.05.1937); Курси домашнього господарства та ручних робіт в Стрию (10.02.1937-01.05.1937) та ін.

⁶ ПМА. Зап. від Марчишак Анни Федорівни (1922 р. н.), с. Яворів Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Васильяк Олени Михайлівни (1929 р. н.), с. Нова Стужиця Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005; Фумич Софії Михайлівни (1929 р. н.), с. Ботелка Нижня Турківського р-ну Львівської обл., 2005.

⁷ ПМА. Зап. Фичко Адольфіни Павлівни (1928 р. н.), с. Стара Сіль Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006.

Лише від 1920—1930-х рр. активізувалися українські фахові сили: за сприяння «Союзу Українок», «Рідної Школи», «Сільського Господаря», «Просвіти» інструкторки проводили пересувні (мандрівні) курси з шиття, в'язання, кравецтва, ведення домашнього господарства тощо. Основна мета — навчати здібних дівчат «пласти» розмаїті «трикотові» вироби (популярнізувалися під впливом міської моди) ще у школі, щоби ті пізніше передавати своє уміння іншим, організовували власні робітні та розвивали український місцевий промисел. Такий факт засвідчує дві важливі речі: популяризацію в'язання спицями й гачком як ремесла і започаткування фахового вишколу у селах та містечках у зазначений період [23].

Від середини XX ст. відбуваються зміни у народному декоративно-ужитковому мистецтві та текстильній промисловості зокрема. Під час війни та у повоєнні роки в українському селянському середовищі вбрання виготовляли виключно для утилітарних потреб з огляду на складну соціокультурну й економічну ситуацію окресленого періоду. Саме у цей час в'язання спицями та гачком стає особливо актуальним та витребуваним: за допомогою простих засобів і дешевої сировини люди мали можливість забезпечити себе необхідним у повсякденні одягом, який ще зберігав традиційні ознаки (Іл. 6)⁸. Однак від 1950-х рр. у крамницях торгують готовим промисловим асортиментом (трикотажним почасти), молодь надає перевагу сучасному модному вбранню, а домашнє виготовлення одяжі нівелюється на тлі продуктивної (але не завжди якісної і художньо вартісної) діяльності артілей та фабрик.

Натомість наприкінці 1950 — упродовж 1980-х рр. на Бойківщині, зрештою, як і по всій Україні, поширюються мереживні вироби та використання мереживного декору зокрема, що особли-

Іл. 5. Учасниці тримісячного курсу ручних робіт та трикотажу (1.02. — 1.05.1929) у Болехові, влаштованому філією «Союзу Українок» (Опубліковано: Жіноча доля, Коломия. — 1930. — С. 1)

Іл. 6. Безрукавка, в'язана спицями; автор — Біла Галина Осипівна (1929 р. н.), 1970—1980-ті рр., с. Слохія Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006. ПМА. Публікується вперше. Фото О. Козакевич

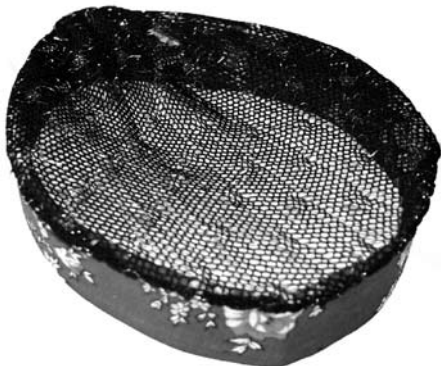
⁸ ПМА. Зап. у Янківської (Розьовської) Анни Миколаївни (1921 р. н., уроджена в с. Плоске), с. Соснівка (Нанчілка Мала) Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005; Піти Марії Василівни (1913 р. н.), Кирилич Анни Михайлівни (1937 р. н.), Лопушанського Андрія Миколайовича (1937 р. н.), с. Тисовиця Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005; Василечко Єфимії Ільківни (1935 р. н.), с. Сянки Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Павлишин Ганни Іванівни (1925 р. н.), с. Берестяни Самбірського р-ну Львівської обл., 2006; Фичко Адольфіни Павлівни (1928 р. н.), с. Стара Сіль Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006

во проявилось в інтер'єрних тканинах. Сільські майстрині рівночасно з традиційними мотивами часто залучали зразки та схеми, запозичені з «модних» журналів, що відповідно вплинуло і на художню стилістику виробів⁹.

⁹ У 1960—1980-х рр. популярними серед жіноцтва журналі «Радянська жінка», «Крестьянка», «Краса і мода», «Вязание», «Мода», де друкувалися останні новинки моди, зразки в'язаних виробів, мережива. Масове захоплення рукоділлям (промисловість продукувала однотипні речі, а імпорту був дефіцитом, тому кожна жінка

Іл. 7. Дві бойківчанки в народному вбранні: справа — заміжня жінка в очіпку, виготовленому у техніці брання, на кибалці; с. Опорець Сколівського р-ну Львівської обл., 1915 р. (Джерело: [http://www. Локальна історія](http://www.Локальна історія) (доступ 17.02.2014))

Іл. 8. Очіпок: денце з чорної фабричної сітки з крапленням металевої нитки, кибалка обшита промисловою тканиною «шальовкою»; (в музеї головний убір датовано 1920-ми рр., однак припускаємо, що це реконструкція кінця XX ст.), краєзнавчий музей школи с. Розлуч Турківського р-ну Львівської обл., 2005. ПІМА. Публікується вперше. Фото О. Козакевич

Наприкінці XX — на початку XXI ст. в умовах зростання національної свідомості українська народна магалась власноруч створити собі щось оригінальне) спричинило поступове витіснення традиційних мотивів сучаснішими моделями. Під час експедицій ми фіксували артефакти, датовані другою половиною XX ст., орнаментальні структури яких були ідентичні. На цих зразках чітко простежується нівелювання народної традиції та впливи моди, журнальних зразків зокрема.

на ноша стала надзвичайно витребуваною. Активізується збирацька робота, традиційні комплекси вбрання та окремі компоненти відтворюють методом реконструкції, дизайнери використовують етномотиви у створенні колекцій одягу.

Бойківські та підгірські традиційні в'язані й мереживні одягові вироби (компоненти і оздоблення) кінця XIX — початку XXI ст. загалом не вирізняються широким типологічним розмаїттям, однак окремі артефакти та художні ознаки характерні лише для цього регіону, а то й певної місцевості, що дає підстави говорити про їх мистецьку вартість.

Наприкінці XIX — в першій третині XX ст. найбільш розповсюдженою сировиною для в'язання був льон, в окремих місцевостях, де розводили овець, — вовна. Переважно використовували пряжу натурального забарвлення, інколи фарбували природними барвниками, однак з появою промислових — купували у крамницях: вони були більш яскраві та насичені, але менш тривкі. Упродовж 1920—1930-х рр. поширюється «волічка», «кросше», віскоза та ін., що завдяки текстурі, товщині, широкій колірній гамі дало змогу урізноманітнювати естетичні якості в'язаних та мереживних виробів.

В'язали вироби гачком («гикліркою», «крючком») ще у XIX ст. — переважно дерев'яним, від середини XX ст. — пластмасовим та металевим. Спицями («іглицями», «глицями», «шпицями») почали в'язати від 1920—1930-х років. У сільських умовах замість спеціальних спиць часто використовували металеві з «роверів», дріт тощо.

У чоловічому та жіночому традиційному вбранні Бойківщини і Підгір'я побутували окремі типи в'язаних і мереживних компонентів [24] — жіночі **головні убори** (очіпки, хустини), **доповнення** на руки (рукавиці, зрідка — *нарукавники*) та на ноги (*шкарпетки*, *штуци*), **пояси** та оздоблення [24] одягу (*мереживо*, *шнури*, *китиці*, *кутаси*, *тороки*).

Цікавими з огляду на способи носіння, техніки виконання та художні особливості **очіпки** [24; 38; 39] — головний убір заміжньої жінки у вигляді мереживної шапочки, невід'ємний атрибут весільного обряду майже до середини XX століття. Наречену «чїтчили» під час весілля: волосся коротко обтинали або туго скручували в кіски, закладали під «кибалку», поверх якої одягали очіпок (Іл. 7; Іл. 13). Після цього обряду жінка вже не мала права ходи-

ти з непокритою головою і «світити» волоссям. За давнім звичаєм очіпок, у якому жінка брала шлюб, залишався їй «на смерть».

Очіпки з ажурною основою були поширені практично у всіх селах Бойківщини та Підгір'я, відрізняючись матеріалом, техніками виготовлення та декором. Наприкінці XIX — поч. XX ст. розповсюджені вироби з доморобної сітки: плетеної вручну, голкою, на кроснах (техніка брання), в'язаної гачком, зрідка — спицями. Для виготовлення сіток переважно використовували льон, коноплі, від поч. XX ст. — бавовну, волічку. З поширенням промислових тканин — куповану («крамну») сітку або звичайну марлю, яку підфарбовували (Іл. 8; Іл. 9)¹⁰.

Прикметно, що один з найдавніших способів виготовлення очіпків — архаїчна техніка брання [37; 44; 15], яка була поширена не тільки на багатьох українських територіях (Українському Поліссі, Волині, Західному Поділлі, Опіллі, етнічних — Холмщині, Підляшші), а й країнах Балтії та Скандинавії, Білорусі, Чехії, Словаччині, Польщі. Збережених артефактів з Бойківщини та Підгір'я — обмаль, оскільки чепці вийшли з повсякденного ужитку ще в середині XX століття. Ті, які збереглися, старенькі жінки тримають «до смерті»: хоронять переважно у тих очіпках, якими «члїпали» на весіллі або реконструйованими за першозразком¹¹.

Залежно від локальних особливостей, очіпки носили у поєднанні з іншими типами головних уборів, що доповнювало комплекс традиційної одягу і завершувало ансамблевистість. Наприклад, один з давніх і доволі рідкісних зразків (датований другою половиною XIX ст.) походить зі с. Славське Сколівського райо-

Іл. 9. Очіпок: денце з білої сітки (марлі), кибалка обшита промисловою тканиною «шальовкою», друга половина половина XX ст., музей при церкві Арх. Михаїла у с. Ясениця Замкової Турківського р-ну Львівської обл., 2005. ПМА. Публікується вперше. Фото О. Козакевич

ну Львівської області¹²: очіпок конусовидної форми, виконаний технікою брання (Іл. 10). Нижній край обшитий червоною тасьмою з «гаптованим» рослинним візерунком, оздобленою нашитими «пацьорками» та «блїдїтками». По всій довжині виробу щільної структури виплетено ритмічно укладені поперечні мереживні орнаментальні смуги. Кожна стрічка завширшки приблизно 5 см складається з ажурних трикутних мотивів та щільних зигзагів. Коли жінка пов'язувала поверх такого головного убору хустину, на тім ї кінці стирчали, наче ріжки. Такі роги з давніх часів були оберегом від злого духа та нечистої сили.

Наприкінці XIX — у першій третині XX ст. у Сколівському та Дрогобицькому районах Львівської області жінки носили мереживні очіпки білого та зеленого кольорів: на кибалці, невисокі, майже плоскі, виконані технікою брання¹³. Ажурний орнамент (виплітався у напрямку від потиличної до лобної частини) був розмаїтий: пружна сітка рівномірної структури, ритмічного укладу щільні вертикальні смуги у поєднанні з ажурними комірками; щільні ромби на тлі сітки тощо (Іл. 7; Іл. 11).

У деяких селах Самбірського (сс. Бірчиці Нові, Бірчиці Старі, Ковиничі, Садковичі, Береги, Чернихів, Ваньковичі, Баранівці) та Старосамбірського районів (сс. Бусовиська, Берестяни, Тисовиця, Букова, П'ятниця, Мигове, Велике, Тур'є) наприкінці XIX — на початку XX ст. також побутовали

¹⁰ Очіпок, денце з чорної фабричної сітки з металевою ниткою, обручик обшитий фабричною тканиною «шальовкою», 1920-ті рр., краєзнавчий музей школи с. Розлуч Турківського р-ну Львівської обл., ПМА 2005 р.; Очіпок, денце з білої сітки (марлі), обручик обшитий фабричною тканиною «шальовкою», друга половина половина XX ст., Музей при церкві Арх. Михаїла у Ясениці Замкової Турківського р-ну Львівської обл., ПМА 2005 р.

¹¹ ПМА. Зап. у Якаби Агафії Миколаївни (1929 р. н.), с. Вижня Ботелка Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Ковток Анни Миколаївни (1930 р. н.), с. Морозовичі Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005; Пасічник Полагея Михайлівна (1928 р. н.), с. Яворів Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Василечко Єфимії Ільківни (1935 р. н.), с. Сянки Турківського р-ну Львівської обл., 2005

¹² Очіпок, виконаний технікою брання, с. Славське Сколівського р-ну Львівської обл., Інв. № ЕП-22832, МЕХП.

¹³ Архів ІН НАНУ. — Фонд Катерини Матейко.

Іл. 10. Очіпок конусовидної форми, виготовлений технікою брання, кінець XIX ст., с. Славське Сколівського р-ну Львівської обл., МЕХП. Інв. № ЕП-22832

Іл. 11. Очіпок, виготовлений технікою брання, кінець XIX — перша половина XX ст., с. Славське Сколівського р-ну Львівської обл. ІФ ІН НАНУ, № 12435

здебільшого невисокі сітчасті очіпки на твердій основі «кибалці»¹⁴. Носили їх до середини XX ст. переважно старші жінки, які дотримувалися традицій¹⁵:

¹⁴ Зап. від Котлярчик (Миськів) Софії Іванівни (народилась в с. Трійця біля Перемишля, 1928 р. н.), с. Черніхів Самбірський р-н Львівська обл., 2006 р.

¹⁵ ПМА, Зап. у Янківської (Розьовської) Анни Миколаївної (1921 р. н. уроджена в с. Плоске), с. Соснівка (Нанчілка Мала) Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005; Фумич Софії Олексівни (1929 р. н.), с. Бо-

«Старші люди колись носили очіпки на картоні, покриті зверху сіткою. Носила баба Катерина Кузьмич¹⁶ (1870—1939), мама (1897 р. н.) вже не носила». Наприклад, у с. Береги, Тур'є старі жінки носили «каблук», зверху пришивали куповану сітку, яку привозили зі Самбора¹⁷. У Мигове — «чупець», «чупок» червоного або зеленого кольорів¹⁸, у Ваньковичах — «кибавку», поверх якої «гафтували» (в'язали гачком — О.К.) сітку¹⁹. В Буковій тверду основу чіпців по кругу облямовували «шаленом», поверх якого нашивали куповану сітку²⁰. Жалобні очіпки виготовляли у чорних кольорах²¹. У Бусовисько і Лужку наприкінці XIX — на початку XX ст. жінки носили чіпці у такий спосіб, що видимою з-під хустини залишалася лише його частина, найчастіше червоного кольору. Сам головний убір невисокий, тому інколи було видно сітчасте денце зеленого кольору.

Подібні за формою і техніками виготовлення очіпки походять з деяких сіл Турківського району Львівської області (сс. Ясениця Замкова, Розлуч, Яворів, Сянки). У першій половині XX ст. сітку для очіпків вив'язували з льняної пряжі гачком, фарбуючи у зелений колір, або купували крамну сітку²².

телка Верхня Вижня Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Кальки Юстини Миколаївни (1923 р. н.), с. Ясениця Замкова Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Сташин Стефанії Іванівни (1927 р. н.), с. Баранівці (Баранчиці) Самбірського р-ну Львівської обл., 2006; Кішко Марії Семенівни (1939 р. н.), с. Садковичі Самбірського р-ну Львівської обл., 2006.

¹⁶ ПМА. Зап. від Луць Михайла Федоровича (1927 р. н.), с. Бусовисько Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005.

¹⁷ ПМА. Зап. від Пріць Ольги Миколаївни (1913 р. н.), с. Береги Самбірського р-ну Львівської обл., 2006; Ковальчук Анни Стасівни (1914 р. н.), с. Тур'є Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005; Труш Ганни Василівни (1928 р. н.), с. Букова Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006.

¹⁸ ПМА. Зап. від Церковника Петра Івановича (1918 р. н.), с. Мигове Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006.

¹⁹ ПМА. Зап. від Самардак Марії Іванівни (1919 р. н.), с. Ваньковичі Самбірського р-ну Львівської обл., 2006.

²⁰ ПМА. Зап. від Ковалик Анни Іванівни (1937 р. н.), с. Букова Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005.

²¹ ПМА. Зап. від Кренти (Кіт) Марії Іванівни (1933 р. н.), с. Княжпіль Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006.

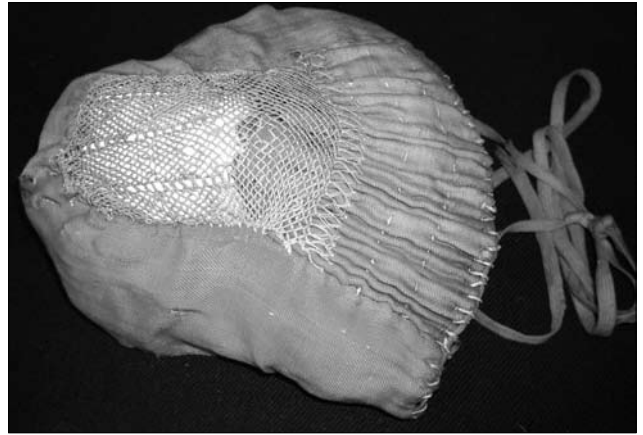
²² ПМА. Зап. від Кальки Юстини Миколаївни (1923 р. н.), с. Ясениця Замкова Турківського р-ну Львівської обл.,

Такі головні убори стягували на потилиці грубою ниткою (шнурком) або одягали на обручик «хімівку» з паперу (картону) чи липи²³.

Польові дослідження авторки та опрацювання музейних фондів дає підставити говорити про локальні особливості (матеріал, техніки виготовлення, художні ознаки) очіпків з Турківського (сс. Карпатське, Ботелка Верхня, Ботелка Нижня, Шандровець, Ясениця Замкова, Вовче, Верхня Яблунька) та Старосамбірського (сс. Мшанець, Стара Сіль) районів Львівської області, характерних саме для цієї місцевості. Основу чіпця виготовляли з червоного полотна або сукна у вигляді високої (10—12 см) шапочки, на тим'яній частині вив'язували сітку у формі кола чи наближену до прямокутної. Наприкінці XIX — початку XX ст. сітку виплітали вручну з льняних ниток натурального кольору (Іл. 12; Іл. 13; Іл. 14), у першій половині XX ст. денце почали вив'язувати гачком з пряжі зеленого кольору²⁴ різних відтінків (Іл. 15; Іл. 16; Іл. 17)²⁵. З поширенням промислових тканин замість плетива у вигляді сітки пришивали шматок зеленого трикотажу, виготовленого на трикотажному обладнанні (середина — 70-ті рр. XX ст.) (Іл. 18). Це впливало на ажурність виробу: різномасштабні просвіти, в'язані гачком, були частиною декору, трикотажне щільне полотно такою ажурою створити не могло.

Наприкінці XIX ст. одним з осередків виготовлення мереживних очіпків була Стара Сіль²⁶. Як зазначає З. Сжетельська-Гринбергова [45], у містечку такі вироби вийшли з ужитку значно раніше, однак їх продавали селянкам з віддалених гірських

Іл. 12. Очіпок: доморобне полотно, плетена вручну сітка з льону, кінець XIX — початок XX ст., с. Мшанець Старосамбірського р-ну Львівської обл. МЕХП. Інв. № ЕП-22924

сіл²⁷. Це, власне, і пояснює побутування однакових чи подібних очіпків у різних місцевостях. Головні убори в'язали з зелених льняних ниток у вигляді сітки, яка була денцем чіпця. В'язанням очіпків займалися молоді та старші незаміжні жінки [45]. Інколи червону основу очіпка по нижньому краю оздоблювали обміткою контрастного зеленого і білого кольорів або вишивкою (Іл. 19)²⁸. На потиличній частині такі вироби завершувались двома або трьома стрічками («пántлицями», «пáртицями») червоного кольору, які випускали з-під горсика. Видимі нижні краї стрічок оздоблювали кольоровою вишивкою або «пацьорками» (Іл. 16).

Під час польових досліджень 2005 р. декілька таких очіпків було зафіксовано в музеях та в приватній власності респондентів, однак лише як данина традиції: «Такі очіпки, як і очіпки взагалі, тепер вже не носять. Правда, старі жінки років тридцять тому ще дотримувалися цієї традиції. Вироби були червоного кольору, лише на дно давали куповану сітку зеленого кольору. Якщо в такому очіпку жінка виходила заміж, то в ньому її і ховали»²⁹.

У Великоберезнянському районі Закарпатської області (сс. Сіль, Гусний, Тихий, Нова Стужиця) очіпки кінця XIX — першої третини XX ст. виріз-

2005; Фумич Софії Олексівни (1929 р. н.), с. Ботелка Верхня Вишня Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Маєвської Петрунелі Степанівни (1916 р. н.), с. Розлуч Турківського р-ну Львівської обл., 2005.

²³ ПМА. Зап. від Маєвської Петрунелі Степанівни (1916 р. н.), с. Розлуч Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Хашівської Єви Степанівни (1927 р. н.), с. Яворів Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Марчишак Анни Федорівни (1922 р. н.), с. Яворів Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Василечко Єфимії Ільківни (1935 р. н.), с. Сянки Турківського р-ну Львівської обл., 2005.

²⁴ с. Ботелка Верхня Турківського р-ну Львівської обл., ПМА; с. Шандровець Турківського Львівської обл. (Музей «Бойківщина») ПМА.

²⁵ Автор — Фомич Софія Михайлівна (1929 р. н.), с. Ботелка Нижня Турківського р-ну Львівської обл., 2005 р.

²⁶ С. Стара Сіль Старосамбірський район Львівської обл.

²⁷ ПМА. Зап. від Фичко Адольфіни Павлівни (1928 р. н.), с. Стара Сіль Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006.

²⁸ ПМА. Зап. від Якаби Агафії Миколаївни (1929 р. н.), с. Вишня Ботелка Турківського р-ну Львівської обл., 2005.

²⁹ ПМА. Зап. від Якаби Агафії Миколаївни (1929 р. н.), с. Ботелка Вишня Турківського р-ну Львівської обл., 2005

Іл. 13. Очіпок: доморобне полотно червоного кольору, на потиличній частині — патриці, оздоблені вишивкою; денце очіпка в'язане гачком з ниток зеленого кольору. На тім'ї під місце з'єднання полотна з в'язаною сіткою вставлено круг, що надає тверду, фіксовану форму виробу. Власність — Фумич Софії Михайлівни (1929 р. н.), с. Ботелка Нижня Турківського р-ну Львівської обл., 2005. ПМА. Публікується вперше. Фото О. Козакевич

Іл. 14. Очіпок: доморобне полотно червоного кольору, на потилиці — патриці, оздоблені вишивкою; денце очіпка в'язане гачком з ниток зеленого кольору. На тім'ї під місце з'єднання полотна з в'язаною сіткою вставлено круг, що надає тверду, фіксовану форму виробу. Власність — Фумич Софії Михайлівни (1929 р. н.), с. Ботелка Нижня Турківського р-ну Львівської обл., 2005. ПМА. Публікується вперше. Фото О. Козакевич

няються формою, матеріалом, декором, що зумовлено впливами чеської, словацької та угорської куль-

тури. Основну частину виробу виготовляли з полотна: потиличну частину приробиували по всій висоті — від нижньої частини до тім'яної — у вертикальні брижі. По нижньому краю очіпок різноманітно оздоблювали: по нижньому краю нашивали «кранну» орнаментальну стрічку з рослинним орнаментом завширшки 5—8 см, поверх якої нашивали кілька вужчих (0,5—1 см) — з металевої нитки, мереживні, в'язані гачком та паличками. Такі стрічки здобили блискітками, бляшками, бісером, що надавало виробу особливої декоративності [4]. На потиличній частині завершували очіпок довгі кранні широкі кольорові або чорні узорчасті стрічки («пантики», «партіці») ³⁰ — одна чи дві. Такого типу очіпки побутували також у Воловецькому районі Закарпатської області.

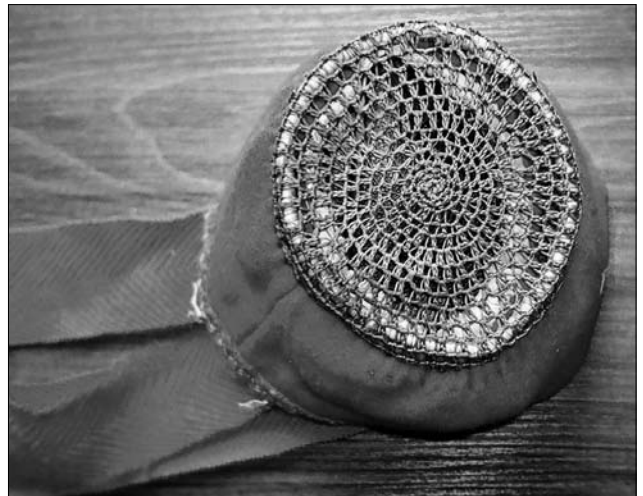
Отож, мереживні очіпки з Бойківщини та Підгір'я кінця ХІХ — початку ХХІ ст. мають багато спільних ознак з виробами інших етнотериторій України, однак окремі з них вирізняються художніми особливостями, що дає підстави говорити про їх мистецьку вартість. Зокрема упродовж досліджуваного періоду простежується дотримання давніх традицій з поєднанням новочасних впливів (застосовується нова сировина, у виготовленні використовуються менш трудомісткі техніки).

У народній жіночій одязі Бойківщини та Підгір'я в'язані спицями та гачком *хустини* [39; 38; 24; 25] (платовий головний убір, перехідна форма від переміток до фабричних хусток, зазвичай квадратної, інколи — трикутної та прямокутної форми) поширилися від 1920—1930-х років. Можна припустити, що такі вироби побутували дещо раніше, однак лише в містечках та селах, наближених до великих міст, де міське вбрання знаходило свого споживача значно швидше. Окрім того, хустини (місцевого виготовлення та привізні), як, зрештою, й інші складові одягу, можна було придбати на базарах в Старому Самборі, Самборі, Стрию, Дрогобичі, Великому Березному та інших містах. В'язані з вовни хустини були теплі, доступні у виготовленні, їх носили не тільки як головний убір, а й як покриття на плечі. Тому ті жінки, які володіли в'язальними техніками, часто робили такі

³⁰ ПМА. Зап. від Кушнір Олени Юріївни (1938 р. н.), с. Гусний Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005; Коваль Марії Михайлівни (1929 р. н.), с. Сіль Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

вироби «на за́каз»³¹. Вчилися в'язати у різній спосіб: на уроках рукоділля у школі³²; одна від одної³³; на спеціальних курсах для жіноцтва³⁴, що особливо стали популярні у 1920—1930-х рр. з метою виготовлення виробів для власного ужитку та подальшого заробітку [23]; у довоєнний час у жидівок³⁵, які володіли різним ремеслом: «У селі жила жидівка Шльомкова, яка і вчила багатьох сільських дівчат в'язати на дротах. Мама дала курку за те, щоби Шльомкова навчила в'язанню, це були десь 1930-ті рр.»³⁶. Особливо поширилися хустини у повоєнний час, коли брак одягу був надто відчутний.

У виготовленні суцільно в'язаних хустин як основну сировину найчастіше використовували доморобну вовну природного забарвлення, подекуди — льон. Застосовування технік в'язання спиць і гачком, поєднання різних видів переплетень та розмаїття технологічної фактури створювали цікаві орнаменталь-

Іл. 15. Очіпок: з полотна червоного кольору, на тім'ї — в'язана гачком сітка зеленого кольору, 1930-ті рр., с. Шандровець Турківського р-ну Львівської обл. Народний етнографічний музей «Бойківщина», м. Турка Турківського р-ну Львівської обл., 2005. ПМА. Публікується вперше. Фото О. Козакевич

³¹ ПМА. Зап. від Гички Катерини Василівни (1924 р. н.), с. Губичі Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006; Буцяк Олени Григорівни (1938 р. н.), с. Бусовисько Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005.

³² ПМА. Зап. від Благи Юстини Іванівни (1922 р. н., уродженка с. Середнє Ужгородського р-ну), с. Жорнава Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005; Дідик Марії Іванівни (1920 р. н.), с. Сіль Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005; Самардак Марії Іванівни (1919 р. н.) с. Ваньковичі Самбірського р-ну Львівської обл., 2006; Чіч Катерина Михайлівни (1931 р. н.), с. Викоти Самбірського р-ну Львівської обл., 2006; Білої Галини Осипівни (1929 р. н.), с. Слониня Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006.

³³ ПМА. Зап. від Приць Ольги Миколаївни (1913 р. н.), с. Береги Самбірського р-ну Львівської обл., 2006; Томашевської Марії Іванівни (1936 р. н.), с. Бірчиці Нові Самбірського р-ну Львівської обл., 2006.

³⁴ ПМА. Зап. від Цабаняк (Лопушанської) Настуні Василівни (1921 р. н.), с. Соснівка (Нанчіла Мала) Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005; Лужицької Анни Михайлівни (1934 р. н.), Васильняк Олени Михайлівни (1929 р. н.), Васильняк Анни Михайлівни (1927 р. н.), с. Нова Стужиця Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

³⁵ ПМА. Зап. від Фумич Софії Михайлівни (1929 р. н.), с. Ботелка Нижня Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Марчишак Анни Федорівни (1922 р. н.), с. Яворів Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Васильняк Олени Михайлівни (1929 р. н.), с. Нова Стужиця Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

³⁶ ПМА. Зап. від Маєвської Петрунелі Степанівни (1916 р. н.), с. Розлуч Турківського р-ну Львівської обл., 2005.

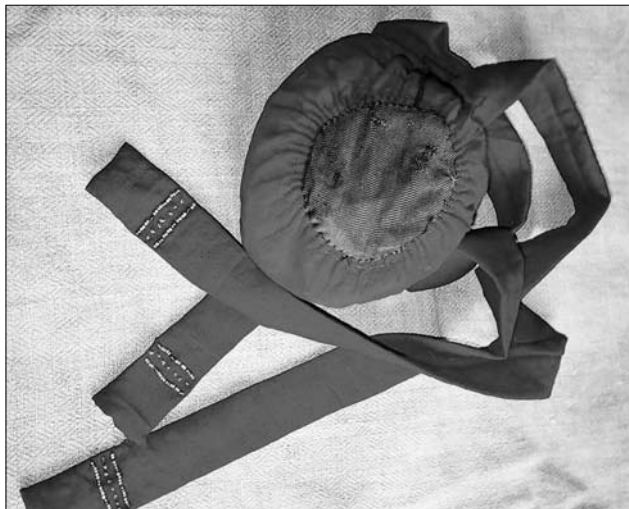
Іл. 16. Очіпок: з полотна червоного кольору, на тім'ї — в'язана гачком сітка зеленого кольору, 1930-ті рр., с. Шандровець Турківського р-ну Львівської обл. Народний етнографічний музей «Бойківщина», м. Турка Турківського р-ну Львівської обл., 2005. ПМА. Публікується вперше. Фото О. Козакевич

ні полотнища³⁷. Центральну частину хустин в'язали здебільшого одним технологічним візерунком —

³⁷ В'язана гачком хустина з доморобної вовни (70x162+17 френзелі), 1930-ті рр. Автор — Ярослава Іванівна Різак (1926 р. н.), ур. с. Верхнє Висоцьке Турківського р-ну (мати отця Ярослава, тепер живе у Коропуші); музей в дзвіниці при церкві св. Архистратига Михаїла, с. Ясениця Замкова Турківського р-ну Львівської обл., 2005.

Іл. 17. Очіпок: з полотна червоного кольору, на тім'ї — в'язана гачком сітка зеленого кольору, власність — Якаби Агафії Миколаївни (1929 р. н.), с. Ботелка Верхня Турківського р-ну Львівської обл., 2005. ПМА. Публікується вперше. Фото О. Козакевич

Іл. 18. Очіпок: з полотна червоної барви, денце — з трикотажного промислового полотнища зеленого кольору, середина ХХ ст., власність — Пасічник Пелагеї Михайлівни (1928 р. н.), с. Яворів Турківського р-ну Львівської обл., 2005. ПМА. Публікується вперше. Фото О. Козакевич

«гульки», зигзаги, «вічка»³⁸, по периметру обв'язували широкою ажурною смугою з цієї ж пряжі,

³⁸ ПМА. Зап. від Цабаняк (Лопушанської) Настуні Василівни (1921 р. н.), с. Соснівка (Нанчілка Мала) Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005.

але з використанням іншого орнаменту («ромбки», «звунки»), яку завершували френзелями різної довжини та щільності (Іл. 20).

В'язальні техніки (вузликowe в'язання, в'язання гачком) застосовували у виготовленні тороків в оздобленні хустин з тканин різного ґатунку³⁹: виробляли («вишерпували») тороки [14] з пряжі основного полотнища або дов'язували з «кроше» чи віскози⁴⁰. Це був один з найпростіших і водночас найдоступніших способів декорування головних уборів. Святкові були світлих відтінків з доморобного та промислового полотна, «шалінові», «черлені», «на жалобу» носили чорні «вдівецькі» хустини⁴¹. Мірним мереживом з фігурними завершеннями (в'язаним гачком або купованим) завширшки 7—12 см прикрашали білі полотняні хустини з вишивкою⁴², інколи вузькі мереживні стрічки нашивали аплікаційним способом: «Френзелями прикрашали білі вишиті святкові хустини, які обв'язували френзелями за допомогою гачка або купованими на базарі»⁴³.

Однак варто зазначити, що незважаючи на розмаїття технологічних візерунків та «плетених» способів оздоблення, бойківські й підгірські хустини не мали яскраво виражених локальних особливостей.

У комплексах чоловічого та жіночого вбрання Бойківщини і Підгір'я майже до середини ХХ ст. побутували **пояси** («крайка», «пасік», «плетінка», «пасина»), виконані плетільною технікою (по стіні) та

³⁹ ПМА. Зап. від Винарчик Марії Лукашівни (1903 р. н.), с. Чернихів Самбірського р-ну Львівської обл., 2006

⁴⁰ ПМА. Зап. від Винарчик Марії Лукашівни (1903 р. н.), с. Чернихів Самбірського р-ну Львівської обл., 2006; Приць Ольги Миколаївни (1913 р. н.), с. Береги Самбірського р-ну Львівської обл., 2006; Біляк Тетяни Дмитрівни (1927 р. н.), с. Бірчиці Старі Самбірського р-ну Львівської обл., 2006; Зап. від Мінько Ірини Михайлівни (1933 р. н.), с. Торгановичі Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005.

⁴¹ Хустина (вдівецька), перша пол. ХХ ст. (146x142 см). Виготовлена з чорного полотна, оздоблена по периметру плетеною вручну сіткою з тороками: сітка у ромбовидні клітини, утворені способом зав'язування вузликів; шкільний краєзнавчий музей с. Торгановичі Старосамбірського р-ну Львівської обл., ПМА, 2005.

⁴² Зап. від Винарчик Марії Лукашівни (1903 р. н.), с. Чернихів Самбірського р-ну Львівської обл., 2006; Гички Катерини Василівни (1924 р. н.), с. Губичі Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006.

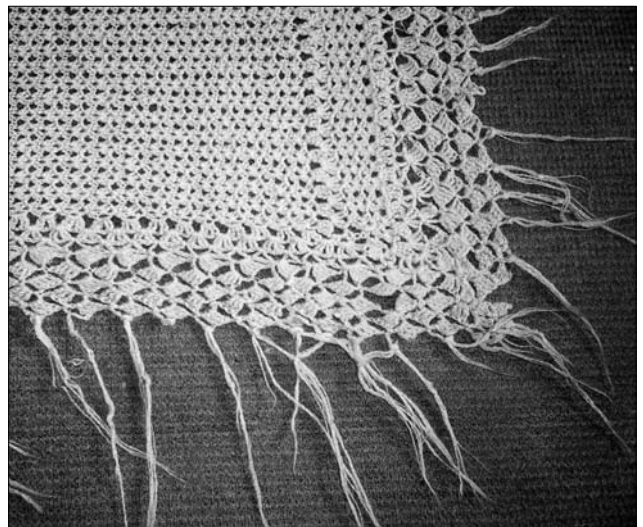
⁴³ ПМА. Зап. від Винарчик Марії Лукашівни (1903 р. н.), с. Чернихів Самбірського р-ну Львівської обл., 2006

вручну⁴⁴, в'язані «гачками», значно рідше зустрічаються згадки про вироби, в'язані спицями («плетені спицями») ⁴⁵. На нашу думку, в'язані гачком і спицями пояси замінили плетені, які були дещо складніші у виконанні, а також стали результатом поширення нових текстильних технік у традиційному мистецтві. Жінки носили вузькі пасини⁴⁶ (завширшки 7—10 см), чоловіки — ширші: довгі, які обмотували чотири рази, вважалися давнішими; протилежні кінці, які випускали позаду, завершували «стряпки» (тороки). Також побутували короткі вироби, які «...обмотували лише раз навколо стану і зачіпали збоку на гудзик»⁴⁷. «Крайку» ...замотували по два рази, спускали до низу»⁴⁸, «Гачкували пояси з «бамбульками», носили, закладаючи на один бік»⁴⁹.

Під час польових досліджень зафіксовано дані від респондентів про плетені пояси: способи їх виготовлення, колористику та оздоблення. Наприкінці XIX — першій половині XX ст. такі вироби побутували і в інших етнорегіонах України (Поліссі, Опіллі, Покутті), однак усної інформації про художні ознаки, як і техніки виконання — поодинокі нотатки. В селах Великоберезнянського району Закарпатської області (сс. Гусний, Тихий, Ужок, Луг, Нова Стужиця) «...Плели пояси жінки з обидвох сторін — начіпляли на пальці і перекручували. Також використовували ключки, якими зачіпали нитки і плели»⁵⁰. «Плели пасини: забивали два кілка,

Іл. 19. Очіпок: з полотна червоного кольору, на тім'ї — в'язана гачком сітка зеленого кольору, 1930-ті рр., с. Вовче Турківського р-ну Львівської обл. Народний етнографічний музей «Бойківщина», м. Турка Турківського р-ну Львівської обл., 2005. ПМА. Публікується вперше. Фото О. Козакевич

Іл. 20. В'язана гачком хустина з доморобної вовни (70x162+17 френзелі), 1930-ті рр.; автор — Ярослава Іванівна Різак (1926 р. н.), уродж. с. Верхнє Висоцьке Турківського р-ну; музей в дзвіниці при церкві св. Архистратига Михаїла, с. Ясениця Замкова Турківського р-ну Львівської обл., 2005. ПМА. Публікується вперше. Фото О. Козакевич

між ними снували нитки пальцями. Виріб робили на довжину 1—1,5 м»⁵¹. «Носили плетені пояси червоного кольору. Пояси робили таким чином: забивали клинець, зачіпали на чотири паль-

⁴⁴ПМА. Зап. від Гирич Олени Михайлівни (1941 р. н., уродженка с. Тихий), с. Ужок Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

⁴⁵ПМА. Зап. від Щегель Стефанії Василівни (родом з с. Квасенина, переселенці, 1929 р. н.), с. П'ятниця Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006; Маєвської Петрунелі Степанівни (1916 р. н.) с. Розлуч Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Фумич Софії Олексівни (1929 р. н.), с. Ботелка Нижня Турківського р-ну Львівської обл., 2005.

⁴⁶В окремих селах — тільки жінки

⁴⁷ПМА. Зап. від Гумен Оленія Юрїївни (1939 р. н.), с. Вишка Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

⁴⁸ПМА. Зап. від Кренти (Кіт) Марії Іванівни (1933 р. н.), с. Княжпіль Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006.

⁴⁹ПМА. Зап. від Фичко Адольфіни Павлівни (1928 р. н.), с. Стара Сіль Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006.

⁵⁰ПМА. Зап. від Кушнір Олени Юрїївни (1938 р. н.), с. Гусний Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

⁵¹ПМА. Зап. від Крайнянського Степана Федоровича (1927 р. н.), с. Гусний Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

Іл. 21. Жіночий плетений пояс, оздоблений кольоровими китицями, перша половина ХХ ст., с. Люта Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл. МНАП у Львові АП-5018

Іл. 22. Жіночий плетений пояс, оздоблений кольоровими китицями, перша половина ХХ ст., с. Верховина Бистра Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл. МНАП у Львові АП-1907

ці і завертали»⁵². «Носили в'язані пасини... Снували по рамі з вовняних ниток, перебираючи руками. Пасина плелася іглицями, коротка... Вставляли паличку в середину і плели в один і другий бік. Починали плести з країв, з країв до середини і далі до країв»⁵³.

Виробляли пасини з однотонної доморобної фарбованої вовни яскравих червоного, вишневого, рожевого, синього, зеленого кольорів. Протилежні кінці поясів викінчували «кутасами», «гóмбічками», «бóмблями», «бамбульками», «кітульками» — різних форм та розмірів круглі вовняні кульки чи китиці, переважно різних барв, які прикрашали виріб, а також тороками «стряпками». Під час експедицій визначено, що такого типу вироби переважали на Закарпатській Бойківщині, зокрема в гірських місцевостях: принаймні про це свідчить інформація від респондентів (Іл. 21; Іл. 22).

В'язані **доповнення** (для рук та ніг) традиційного бойківського і підгірського вбрання ХІХ — першої пол. ХХ ст. — **шкарпетки-панчохи** (високі шкарпетки), **штуци** [16; 24] (шкарпетки без стопи), **рукавиці** та **нараквиці** [13; 24]. Зазначимо, що порівняно з витворами з теренів Закарпатської Бойківщини, на Підгір'ї та Бойківщині вироби цих типологічних підгруп мали менш виражені мистецькі ознаки. Здебільшого це були речі повсякденного ужитку, які виробляли з льону та вовни⁵⁴ спицями, рідше — в'язали гачком, а з появою промислової пряжі — з волічки. Сировину використовували натуральної барви, інколи — фарбовану природними барвниками, які з поширенням синтетичних були ними замінені.

⁵² ПМА. Зап. від Васильняка Миколи Миколайовича (1932 р. н.), с. Нова Стужиця Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

⁵³ ПМА. Зап. від Гумен Олени Юрївни (1939 р. н.), с. Вишка Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

⁵⁴ ПМА. Зап. від Павлишин Ганни Іванівни (1925 р. н.), с. Берестяни Самбірського р-ну Львівської обл., 2005; Козяк Ганни Миколаївни (1919 р. н.), с. Ракова Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005; Стрілки Степана Степановича (1938 р. н.), с. Трушевичі Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006; Кренти (Кіт) Марії Іванівни (1933 р. н.), с. Княжпіль Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006; Войтович Ольги Іванівни (1933 р. н.), с. Мигове Старосамбірського р-ну Львівської обл.

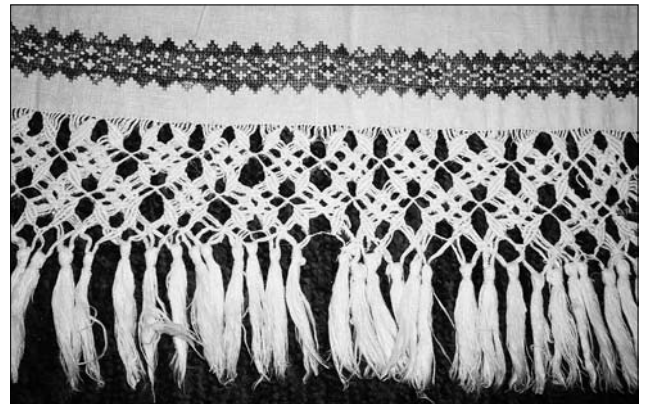
Шкарпетки («штримфлі», «струмфлі», «пунчо-хи») використовували для утеплення ніг, для захисту від ушкоджень, а також як декоративне доповнення до взуття; **холявки** («штуци») — на зразок шкарпеток, тільки без стопи. Наприкінці XIX ст. у Дидьово Турківського повіту (нині — РП) взимку носили панчохи з білої вовни, викінчені вгорі кольоровим візерунком. Влітку — плетені з льону чи коноплі панчохи по кістки без стопи, які в Дидьово називали «портянки», а в Локті і по гирлі р. Сян — «листянки» [29].

Наприкінці XIX ст. у с. Терло Старосамбірського району Львівської області шити вміли усі дівчата, і навіть хлопці, бо цього їх навчали вдома. Але вовняні панчохи для жінок та дівчат вив'язували місцеві жидівки [45]. Самостійно сільські жінки практично не «плекі дротами», бо не мали до того ні вправності, ні терпіння (Вірогідно, що у цей час в'язання спицями вважалося ще новим, нетрадиційним ремеслом для цієї місцевості, тому воно давалося важко: адже вишивання чи ткання не було легше чи менш трудомістке — О.К.). У с. Розлуч респондентка згадала, що приблизно у 1930-х рр. у селі жила жидівка Шльомкова, яка і вчила багатьох сільських дівчат в'язати спицями⁵⁵. Варто зазначити, що в'язані вироби відзначалися високою якістю і користувалися попитом у місцевого населення.

У передвоєнний час «за Польщі» шкарпетки і штуци в'язали п'ятьма спицями: з льону, рідше — з «некрашеної» вовни: «Штримфлі — шкарпетки з некрашеної вовни робили на чотирьох іглицях»⁵⁶. На щодень «плекі» однотонні, більш святкові декорували в горішній частині чорними чи кольоровими пасочками, які було видно поверх черевиків [31] «...бо не було теплого взуття, але на чоботи не натягали. У повоєнний час під чоботи одягали білі шкарпетки, а холявки витягували поверх — така була мода». «Високі шкарпетки одягали до черевиків і чобіт, вивертали на холявки. Часто горішню частину виробу вив'язували в кольорові смуги. Сам виріб виготовляли лицевими петля-

Іл. 23. Запаска: доморобне полотно, вишивка, по нижньому краю — ажурне оздоблення у техніці макраме, середина XX ст., автор — Лабойко Софія Іванівна, с. Береги Самбірського р-ну Львівської обл., 2006. ПМА. Публікується вперше. Фото О. Козакевич

Іл. 24. Фрагмент ажурного оздоблення у техніці макраме, середина XX ст., автор — Лабойко Софія Іванівна, с. Береги Самбірського р-ну Львівської обл., 2006. ПМА. Публікується вперше. Фото О. Козакевич

ми — «на просто» і патентом»⁵⁷; «Штуци» одягали спочатку під черевики, мешти, після 1940-х рр. і під чоботи»⁵⁸.

Упродовж 1920—1930-х рр. панчохи часто купували на базарах чи у крамницях або замовляли у жи-

⁵⁵ ПМА. Зап. від Маєвської Петрунелі Степанівни (1916 р. н.), с. Розлуч Турківського р-ну Львівської обл., 2005.

⁵⁶ ПМА. Зап. від Гумен Олени Юрївни (1939 р. н.), с. Вишка Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

⁵⁷ Зап. від Піхоцької Марії Степанівни (1931 р. н.), с. Тур'є Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005.

⁵⁸ ПМА. Зап. від Ковток Василя Миколайовича (1928 р. н.), Ковток Анна Миколаївна (1930 р. н.), хутір Морозовичі Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005.

дівок⁵⁹, що почасти вплинуло на художні особливості традиційних виробів. Однак на відміну від гуцульських в'язаних «капчурів», які у цей період стали яскравим кольоровим акцентом у міському та спортивному одязі (носили автентичні витвори, орнамент «оленики» та «пташки» використовували у декорі шапок, шаликів, рукавиць), бойківські не отримали такого поширеного застосування. У повоєнний час практично у кожній родині виготовляли такі речі самостійно для власного ужитку, оскільки «...було бідно»⁶⁰.

На Бойківщині й Підгір'ї наприкінці ХІХ — в середині ХХ ст. в'язані гачком, значно рідше — спицями **рукавиці** здебільшого мали функціональне призначення. У їх виготовленні використовували дерев'яні («**крючок**», «**ключка**», «**гиклірка**»), від середини ХХ ст. — пластмасові та металеві гачки⁶¹. Під товщину гачка підбирали нитку, що впливало на щільність та якість виробу: «*Рукавиці в'язали таким чином — зверху лицьові петлі, знизу виворотні*»⁶². У багатьох селах «гиклюванням», «гикльованням» (в'язання гачком) займалися чоловіки⁶³: «*Дід Іван (1911 р. н.) гачкував сам рукавиці з вовни, дерев'яним гачком, який підбирав до*

товщини ниток»⁶⁴. Переважали рукавиці на один палець, однак від 1920—1930-х рр. поширилися на п'ять пальців («**пальцята**», «**перчатки**»)⁶⁵: «*Носили на один палець рукавиці — чоловічі, жінки — на п'ять пальців, в'язані на іглицях*»⁶⁶; «*До війни в'язали «в'ярюжки», після війни ввійшли в моду рукавиці на п'ять пальців*»⁶⁷.

Найчастіше рукавиці були однотонні, з пряжі натуральної барви. Інколи у декорі використовували поперечносмугастий візерунок, найчастіше — у монохромні смуги контрастних відтінків.

У традиційній бойківській та підгірській ноші кінця ХІХ — в першій пол. ХХ ст. побутували **нарукавники** («**наручники**»), головно — в чоловічих комплексах вбрання переважно гірських регіонів (здебільшого Закарпатська Бойківщина)⁶⁸: одягали для утеплення рук взимку, для притримання нижньої частини рукава сорочки. Маючи утилітарне призначення, зарукавники не вирізнялися якістю вовни і декором: «*Були зарукавники з білої або сивої вовни, в'язані на «іглицях». В'язка була «вертана» і «проста». Носили до і після війни, для утеплення. Мали висоту до 15 см. Носили тільки чоловіки*»⁶⁹. Від середини ХХ ст. в'язані нарукавники практично вийшли з ужитку.

У декорі жіночого традиційного вбрання Бойківщини та Підгір'я на початку — упродовж ХХ ст. використовували розмаїте **мереживо**, виготовлене

⁵⁹ ПМА. Зап. від Луць Марії Прокопівни (1934 р. н.), с. Бусовисько Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005; Самардак Марії Іванівни (1919 р. н.), с. Ваньковичі Самбірського р-ну Львівської обл., 2006; Ковток Василя Миколайовича (1928 р. н.), Ковток Анна Миколаївна (1930 р. н.), хутір Морозовичі Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005; Гумен Олени Юрївни (1939 р. н.), с. Вишка Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

⁶⁰ ПМА. Зап. від Козяк Ганни Миколаївни (1919 р. н.), с. Ракова Старосамбірського р-ну Львівської обл.; Щегель Стефанії Василівни (родом з с. Квасенина, переселенці, 1929 р. н.), с. П'ятниця Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006; Стрілки Степана Степановича (1938 р. н.), с. Трушевичі Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006.

⁶¹ ПМА. Зап. від Піхоцької Марії Степанівни (1931 р. н.), с. Тур'є Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005; Кальки Юстини Миколаївни (1923 р. н.), с. Ясениця Замкова Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Фумич Софії Олексівни (1929 р. н.), с. Ботелка Нижня Турківського р-ну Львівської обл., 2005.

⁶² ПМА. Зап. від Гирич Олени Михайлівни (1941 р. н., уродженка с. Тихий) с. Ужок Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

⁶³ ПМА. Зап. від Кушнір Олени Юрївни (1938 р. н.), с. Гусний Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

⁶⁴ ПМА. Зап. від Майдич Олени Василівни (1964 р. н.), с. Розтока Костромська Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

⁶⁵ ПМА. Зап. від Янківської (Розьовської) Анни Миколаївни (1921 р. н., уроджена в с. Плоске), с. Соснівка (Нанчілака Мала) Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005; Павлишин Ганни Іванівни (1925 р. н.), с. Берестяни Самбірського р-ну Львівської обл., 2006; Гумен Олени Юрївни (1939 р. н.), с. Вишка Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

⁶⁶ ПМА. Зап. від Васильняк Анни Михайлівни (1927 р. н.), с. Нова Стужиця Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

⁶⁷ ПМА. Зап. від Войтович Ольги Іванівни (1933 р. н.), с. Мигове Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006.

⁶⁸ ПМА. Зап. від Ільків Олени Олександрівни (1926 р. н.), с. Домашино Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

⁶⁹ ПМА. Зап. від Васильняк Анни Михайлівни (1927 р. н.), с. Нова Стужиця Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005.

вручну і промислове (мірне, тороки, ажурна сітка з тороками, китиці). Ним оздоблювали очіпки, хустини, сорочки та «гальки», а також *запаски* («запиначка») — поясний жіночий одяг, який носили поверх сорочок та спідниць, — які почали прикрашати від 1920—1930-х років. Запаски прикрашали по нижньому краю тороками («френзелями»), плетеними найчастіше вручну технікою вузликового в'язання або дов'язаними гачком (Іл. 23; Іл. 24; Іл. 25)⁷⁰. Однак таке декорування не було характерним у попередні періоди, і як зазначає Олена Кульчицька «...в такій псевдо-народній ноші бачимо часто поперечниці-фартушки, обов'язково з френзелями, як у рушників. Оця часто чудернацька псевдонародня ноша формується під впливом театральної гардероби, що часто прибирає вид для дешевого ефекту, або наслідком незнання цієї справи театральних управ» [30].

У селах Самбірського, Старосамбірського та Турківського районах запаски були білого кольору, з льняного полотна домашнього виготовлення, а згодом — з промислової тканини «перкалю» (Іл. 24; Іл. 25), вишиті поперечно смугастим узорчастим орнаментом: «Запаски вишивали, викінчували по низу френзелями (тороками), мереживом, по війні часто робили його гачком»⁷¹. Оздоблювання тороками вбрання було доступним через мінімальну потребу додаткових засобів виробництва, відсутність особливих професійних навичок та наявність матеріалу (переважно виторочували з ниток основного полотна)⁷²: «В'язали кружево руками, виторочуючи нитки з основного полотна і перев'язуючи між собою. Оздоблювали таким способом краї рушників, обруси, низ запасок»⁷³; «Вузликове в'язання було поширеним. Ще дівчиною 15—16 років ходили межі люди, де в'язали, і так вчи-

Іл. 25. Дівчата у святковому українському народному вбранні; запаски, прикрашені по нижньому краю тороками, 1920—1930-ті рр., Самбірський р-н Львівської обл., 2006. ПМА

лися. Брали лляне полотно, «вишерпували», в'язали різні взори»⁷⁴; «Жінки в селі в'язали тороки: випускали нитки з полотна або доплітали з інших ниток»⁷⁵; «Робили «кудаси» грубі і тонкі до запасок»⁷⁶. Особливу увагу приділяли декору святкових запасок, зокрема упродовж 1920—1930-х рр., коли в селах поширилась «українська мода», що проявлялося здебільшого через використання жовтих і блакитних «національних» кольорів у вишивці⁷⁷ (Іл. 26; Іл. 27).

Отож, під час експедиційних досліджень на Бойківщині та Підгір'я упродовж 2005—2006-х рр. виявлено побутування в'язаних і мереживних одягових виробів кінця XIX — початку XX століття. Визначено осередки поширення окремих типів таких артефактів, зафіксовано техніки виготовлення та охарактеризовано художні особливості.

Особливо цікавими і з мистецького, і етнографічного погляду є ажурні очіпки, які носили жінки наприкінці XIX — в середині XX ст. у низці сіл Старосамбірського та Турківського районів Львівської області. Характерні ці головні убори формою (у вигляді невисокої круглої шапочки з

⁷⁰ ПМА. Зап. від Гарбар Анастасії Михайлівни (1912 р. н.), с. Баранівці (Бараниці) Самбірського р-ну Львівської обл., 2006.

⁷¹ ПМА. Зап. від Антонів Ольга Миколаївна (1949 р. н.). с. Ботелка Вижня Турківського р-ну Львівської обл. 2005; Котик Софії Михайлівни (1939 р. н.), с. Чернихів Самбірського р-ну Львівської обл., 2006.

⁷² ПМА. Зап. від Приць Ольги Миколаївни (1913 р. н.), с. Береги Самбірського р-ну Львівської обл., 2006

⁷³ ПМА. Зап. від Децик Варвари Федорівни (1927 р. н.), с. Нижнє (колись Болозів Долішній) Самбірського р-ну Львівської обл., 2006.

⁷⁴ ПМА. Зап. від Томашевської Марії Іванівни (1936 р. н.), с. Бірчиці Нові Самбірського р-ну Львівської обл., 2006.

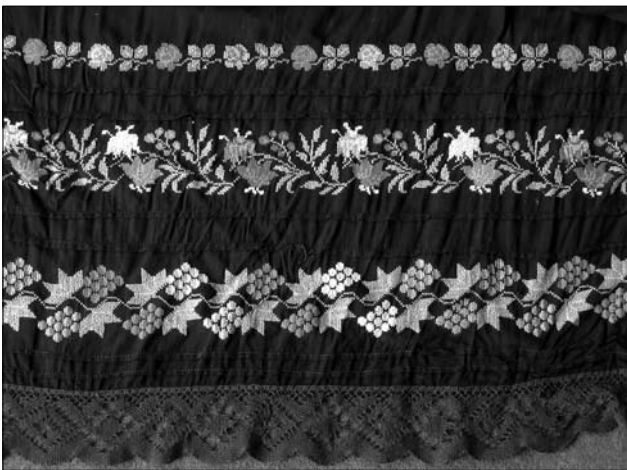
⁷⁵ ПМА. Зап. від Кушнір Катерини Іванівни (1938 р. н.), с. Ковиничі Самбірського р-ну Львівської обл. (Спасівка), 2006.

⁷⁶ ПМА. Зап. від Павлишин Ганни Іванівни (1925 р. н.), с. Берестяни Самбірського р-ну Львівської обл., 2006.

⁷⁷ ПМА. Зап. від Самардак Марії Іванівни (1919 р. н.), с. Ваньковичі Самбірського р-ну Львівської обл., 2006.

Іл. 26. Фартух-запаска: промислова тканина, вишивка, промислове мереживо, Старосамбірський р-н Львівської обл., 2005. ПМА. Публікується вперше. Фото О. Козакевич

Іл. 27. Фрагмент вишивки та мережива — декор фартуха-запаски: промислова тканина, вишивка, промислове мереживо, Старосамбірський р-н Львівської обл., 2005. ПМА. Публікується вперше. Фото О. Козакевич

тканини червоного кольору з ажурним денцем), техніками створення (плетіння вручну, гачком, використання промислового трикотажу), оздобленням (мереживна структура, вишивка). Важливо зазначити, що саме у цих місцевостях ми зафіксували такі очіпки у респондентів: їх вже не носять у повсякденному побуті, однак за традицією тримають «на смерть».

Плетені та в'язані пояси визначаються давньою технікою виготовлення: брані, плетені вручну, гачком, значно рідше — спицями. За колористикою па-

сини були однотонні, однак оригінальним було їх декоративне завершення у вигляді китиць та кутасів.

Доповнення на руки та ноги наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. здебільшого мали утилітарне призначення, тому яскравих художніх ознак не виявлено. Лише від 1920—1930-х рр. у декорі шкарпеток та почасти рукавиць використовують поперечносмугастий кольоровий візерунок, що дещо урізноманітнює вироби.

Розмаїтим було мереживне оздоблення традиційного вбрання бойків та підгірян: тороками прикрашали нижні краї запасок, хустини по периметру здобили ажурними стрічками та френзелями, на очіпки нашивали візерункові крамні стрічки тощо. У виготовленні таких оздоб застосовували різні техніки плетіння, в'язання гачком, що творило мереживний орнамент, який часто ставав декоративним акцентом у виробах. Такий спосіб оздоблення в одязі поширився від першої третини ХХ ст., а від середини ХХ ст. — розповсюдився в оздобленні інтер'єрних тканин, які стали особливо популярними у традиційному побуті селян.

Запропонована стаття має на меті доповнити відомості про традиційний одяг Бойківщини та Підгір'я кінця ХІХ — початку ХХІ ст., а саме — в'язаних та мереживних виробів. У перспективі матеріал буде доповнюватись результатами нових вислідів — інформація від респондентів, опрацювання артефактів з музейних фондів, що дасть змогу говорити про в'язання і мереживо як мистецьке явище українського декоративного мистецтва.

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

бóйтки — кутаси (Записано від Коваль Марії Михайлівни (1929 р. н.), с. Сіль Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

бóмбіки — кутаси (Записано від Дідик Марії Іванівни (1920 р. н.), с. Сіль Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

бамбульки — кутасики (Записано від Фичко Адольфіни Павлівни (1928 р. н.), с. Стара Сіль Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2006)

бóйтки — кутасики (Записано від Коваль Марії, 1929 р. н., с. Сіль Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., серпень 2005)

бóмблі — кутасики (Записано від Войтович Ольги Іванівни (1933 р. н.), с. Мигове Старосамбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

варюжки — рукавиці з одним пальцем (Записано від Войтович Ольги Іванівни (1933 р. н.), с. Мигове Старосамбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

вищєрпувати — висмикувати, торочити (Записано від Томашевської Марії Іванівни (1936 р. н.), с. Бірчиці Нові Самбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

г'ячки, г'ячок — гачок для в'язання (Записано від Галишин Терези, 1932 р. н., с. Тур'є Старосамбірського р-ну Львівської обл., серпень 2005)

г'омбічки — кутаси (Записано від Кушнір Олени Юрїївни (1938 р. н.), с. Гусний Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

галька — спідничка, нижня сорочка (Записано від Кішко Марії Семенівни (1939 р. н.), с. Садковичі Самбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

гаптувати, гафтувати — в'язати гачком (Записано від Котлярчик (Миськів) Софії Іванівни, уродж. с. Трійця біля Перемишля (1928 р. н.), с. Чернихів Самбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

гафтований — в'язаний гачком (Записано від Винарчик Марії Лукашівни (1903 р. н.), с. Чернихів Самбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

гикл'рка — гачок для в'язання (Записано від Ільків Олени, 1926 р. н. с. Домашино Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., серпень 2005; Коваль Марії Михайлівни (1929 р. н.), с. Сіль Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

гиклювати — в'язати гачком (Записано від Коваль Марії Михайлівни (1929 р. н.), с. Сіль Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

гикльовані вироби — вироби, вив'язані гачком (Записано від Коваль Марії, 1929 р. н. с. Сіль Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., серпень 2005)

г'омбічки — кутаси на поясі (Записано від Гирич Олени, уродж. с. Тихий, 1941 р. н., с. Ужок Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

зарукавники — нараквиці, нарукавники (Записано від Васильняк Анни Михайлівни (1927 р. н.), Чекот Олени Михайлівни (1938 р. н.), Вудмаски Анни Василівни (1950 р. н.), с. Нова Стужиця Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

іглиці — спиці для в'язання (Записано від Марчишак Анни Федорівни (1922 р. н.), с. Яворів Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Василечко

Єфимії Ільківни (1935 р. н.), с. Сянки Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Гумен Олени Юрїївни (1939 р. н.), с. Вишка Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005; Коваль Марії Михайлівни (1929 р. н.), с. Сіль Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

каблук — облук (Записано від Приць Ольги Миколаївни (1913 р. н.), с. Береги Самбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

кебавка — кибалка (Записано від Дерик Варвари Федорівни (1927 р. н.), с. Нижнє Самбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

кітульки — китиці (Записано від Гумен Олени Юрїївни (1939 р. н.), с. Вишка Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

ключка — гачок для в'язання (Записано від Кушнір Олени Юрїївни (1938 р. н.), с. Гусний Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

ключок — гачок для в'язання (Записано від Петренко Емілії Павлівни (переселенка з с. Перегримки в 1946 р., 1930 р. н.), с. Надиби Старосамбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

контасик — кутас (Записано від Щегель Стефанії Василівни (1929 р. н.), с. П'ятниця Старосамбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

корунка — мереживо (Записано від Піхоцької Марії Степанівни (1931 р. н.), с. Тур'є Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005)

крайка — неширокий пояс, в'язаний гачком, на кросенцях, плетений (Записано від Галишин Терези Лук'янівни (1932 р. н.), с. Тур'є Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005)

кружево — мереживо (Записано від Петрів Марії Михайлівни (1921 р. н.), с. Тур'є Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005; Васильняк Анни Михайлівни (1927 р. н.), Чекот Олена Михайлівна (1938 р. н.), Вудмаски Анни Василівни (1950 р. н.), с. Нова Стужиця Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

кружело — мереживо (Записано від Щегель Стефанії Василівни (1929 р. н.), с. П'ятниця Старосамбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

кудаси — кутас (Записано від Павлишин Ганни Іванівни (1925 р. н.), с. Берестяни Самбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

наратвиця — манжет, нижня частина рукава, зв'язана спицями переплетенням ластик (Записано

від Приймич Ганни Василівни, 1936 р. н., с. Верб'язь Воловецького р-ну Зк., 2009)

— облук — кибалка (Записано від Піти Марії Василівни (1913 р. н.), Кирилич Анни Михайлівни (1937 р. н.), Лопушанського Андрія Миколайовича (1937 р. н.), с. Тисовиця Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005)

очупець — очіпок (Записано від Кренти Марії Іванівни (1933 р. н.), с. Княжпіль Старосамбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

пантлики — стрічки (Записано від Коваль Марії Михайлівни (1929 р. н.), с. Сіль Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

— пантлиці — стрічки (Записано від Коваль Марії Михайлівни (1929 р. н.), с. Сіль Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

— партички, партиці — червоні стрічки (Записано від Якаби Агафії Миколаївни (1929 р. н.), с. Ботелка Вишня Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Затварницької Полаги Дмитрівни (1933 р. н.), с. Ботелка Нижня Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Кушнір Олени Юріївни (1938 р. н.), с. Гусний Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

— пасина — пояс (Записано від Фумич Софії Олексівни (1929 р. н.), с. Ботелка Нижня Турківського р-ну Львівської обл., 2005; Кушнір Олени Юріївни (1938 р. н.), с. Гусний Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005; Гумен Олени Юріївни (1939 р. н.), с. Вишка Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

патент — трикотажне переплетення; «одноразовий патент» (1x1), «дворазовий патент» (2x2) — варіант поєднання лицевих і виворітних петель (Записано від Янківської (Розьовської) Анни, 1921 р. н., уродж. с. Плоске, с. Сошнівка Старосамбірського р-ну Львівської обл., серпень 2005)

плетінка — пояс, спершу плетений вручну, згодом дротами (Записано від Гирич Олени, уродж. с. Тихий, 1941 р. н., с. Ужок Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., серпень 2005)

— пунчохи — шкарпетки (Записано від Дідик Марії Іванівни (1920 р. н.), с. Сіль Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

— раклиці — наравціці (Записано від Гритчак Ганни Михайлівни (1958 р. н., уродженка с. Хуст),

с. Розтока Костринська Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

скарпиги — шкарпетки (Записано від Фичко Адольфіни Павлівни (1928 р. н.), с. Стара Сіль Старосамбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

сплювати гачком — з'єднувати гачком (Записано від Білої Галини Осипівни (1929 р. н.), с. Слохія Старосамбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

стонга — широка стрічка (Записано від Труш Ганни Василівни (1928 р. н.), с. Букова Старосамбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

стряпки — тороки (Записано від Васильняка Миколи, 1932 р. н., с. Нова Стужиця Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., серпень 2005, Гумен Олени Юріївни (1939 р. н.), с. Вишка Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

тасєнка — тасьма (Записано від Гадомської Марії Григорівни, 1922 р. н., с. Ковиничі Самбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

торки — тороки (Записано від Щегель Стефанії Василівни (1929 р. н.), с. П'ятиця Старосамбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

фарбста — мереживо (Записано від Піти Марії Василівни (1913 р. н.), Кирилич Анни Михайлівни (1937 р. н.), Лопушанського Андрія Миколайовича (1937 р. н.), с. Тисовиця Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005)

френзелі — тороки (Записано від Мінько Ірини Михайлівни (1933 р. н.), с. Торгановичі Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005)

хімєвка — кибалка (Записано від Марчишак Анни Федорівни (1922 р. н.), с. Яворів Турківського р-ну Львівської обл., 2005)

чліпка — мереживо (Записано від Ільків Олени Олександрівни (1926 р. н.), с. Домашино Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

чліпки — мереживо (Записано від Крайнянського Степана Федоровича (1927 р. н.), с. Гусний Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

чупець — очіпок (Записано від Котлярчик (Миськів) Софії Іванівни, уродж. с. Трійця біля Перемішля, 1928 р. н., с. Чернихів Самбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006 р.; Записано від Васильняка Миколи, 1932 р. н., с. Нова Стужиця Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., Васильняк Анни Михайлівни (1927 р. н.), Чекот Оле-

ни Михайлівни (1938 р. н.), Вудмаски Анни Василівни (1950 р. н.), с. Нова Стужиця Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

чупок — очіпок (Записано від Церковника Петра Івановича (1918.), с. Мигове Старосамбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

чюпка — мереживо (Записано від Васильяника Миколи, 1932 р. н., с. Нова Стужиця Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., Гумен Олени Юрїївни (1939 р. н.), с. Вишка Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005). Очевидно, назва походить від способу з'єднання мережива з виробом — причіпляється, чіпиться, зчіплюється

шален — фабрична кольорова орнаментальна тканина (Записано від Ковалик Анна Іванівна (1937 р. н.), с. Букова Старосамбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

шприци, **шпринци** — спиці для в'язання (Записано від Кренти Марії Іванівни (1933 р. н.), с. Княжпіль Старосамбірського р-ну Львівської обл., серпень 2006)

штримфлі, **стримпфлі** (нім. Strumpf — шкарпетка, панчоха) — різновид в'язаних шкарпеток; панчохи поза коліна (Марамарощина, Підхалля, Закарпаття); шкарпетки з «некрашеної» вовни, в'язані на чотирьох іглицях (Записано від Соломки Олексія Ілліча, 1929 р. н., с. Латірка Воловецького р-ну Закарпатської обл., Примич Калини Федорівни, 1936 р. н., с. Латірка Воловецького р-ну Закарпатської обл., Григи Юрія Михайловича, 1950 р. н., с. Котельниця Воловецького р-ну Зк., Далекорей Гафії Іванівни, 1929 р. н., с. Росток Воловецького р-ну Зк., Головка Ганни Михайлівни, 1919 р. н., с. Росток Воловецького р-ну Зк., Остапович (Тербан) Марії Андріївни, 1929 р. н., уродж. с. Буковець, с. Кичерне Воловецького р-ну Зк.), Лабач Михайла Михайловича, 1914 р. н., с. Велика Грабівниця Воловецького р-ну Зк., Григи (Приймич) Ганни Михайлівни, 1933 р. н., с. Верб'яж Воловецького р-ну Зк., 2005, Гритчак Ганни Михайлівни (1958 р. н., уродженка с. Хуст), с. Розтока Костринська Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005; Гумен Олени Юрїївни (1939 р. н.), с. Вишка Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005; Ільків Олени Олександрівни (1926 р. н.), с. Домашино Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005; Коваль Марії Михайлівни

(1929 р. н.), с. Сіль Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005; Дідик Марії Іванівни (1920 р. н.), с. Сіль Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл., 2005)

штуци — панчохи без стопи; патент на низ рукавів, резинка (Записано від Ковток Анни Миколаївни (1930 р. н.), Морозовичі Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005; Луць Марії Прокопівни (1934 р. н.), с. Бусовисько Старосамбірського р-ну Львівської обл., 2005)

Умовні скорочення

Архів ІН НАНУ — Архів Інституту народознавства Національної академії наук України

ІФ ІН НАНУ — Ілюстративний фонд Інституту народознавства Національної академії наук України

ЛІМ — Львівський історичний музей

МЕХП — Музей етнографії та художнього промыслу у Львові Інституту народознавства Національної академії наук України

МУНДМ — Музей українського народного декоративного мистецтва (м. Київ)

ПМА — Польові матеріали автора

1. МЕХП. Інв. № ЕП-22832.
2. МЕХП. Інв. № ЕП-22924, с. Мшанець Старосамбірського р-ну Львівської обл.
3. МЕХП. Інв. № ЕП-76618, с. Карпатське Турківського р-ну Львівської обл.
4. МУНДМ. Інв. № О-5080, с. Тихий Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл.
5. Білан М. Український стрій / Білан Майя, Стельмащук Галина. — Львів : Фенікс, 2000. — 326 с.
6. Білан М. Український стрій / Білан Майя, Стельмащук Галина ; видання друге, доповнене. — Львів : Априорі, 2011. — 314 с.
7. Глушко М. Підгір'я — окрема етнографічна одиниця України? / Михайло Глушко // Вісник Львівського університету. Серія історична. — 2013. — Вип. 48. — С. 299—318.
8. Головацький Я. О костюмах или народном убранстве русинов или русских в Галичине и северо-восточной Венгрии / Головацький Я. — Петроград, 1868. — 67 с.
9. Кирчів Р. Бойківські етнографічні матеріали в музейних збірках / Кирчів Роман // Бойки. — 1993. — Ч. 1/7. — С. 33—36.
10. Кирчів Р. Бойківські етнографічні матеріали в музейних збірках / Кирчів Роман // Бойки. — 1994. — Ч. 3—5. — С. 25—26.
11. Кирчів Р. Бойківські етнографічні матеріали в музейних збірках / Кирчів Роман // Бойки. — 1995. — Ч. 1—3. — С. 28—30.

12. Кирчів Р. Етнографічне дослідження Бойківщини / Роман Федорович Кирчів. — Київ : Наукова думка, 1978. — 174 с.
13. Козакевич О. Нараквиці / Козакевич О. // Мала енциклопедія українського народознавства. — Львів : Афіша, 2007. — С. 373—374.
14. Козакевич О. Тороки / Козакевич О. // Мала енциклопедія українського народознавства. — Львів : Афіша, 2007. — С. 599.
15. Козакевич О. Брання / Козакевич О. // Мала енциклопедія українського народознавства. — Львів : Афіша, 2007. — С. 65—66.
16. Козакевич О. Холявки / Козакевич О. // Мала енциклопедія українського народознавства. — Львів : Афіша, 2007. — С. 644.
17. Козакевич О. Кутас / Козакевич О. // Мала енциклопедія українського народознавства. — Львів : Афіша, 2007. — С. 300—301.
18. Козакевич О. Бойківські в'язані вироби та мереживо кінця XIX — XX століття: локальні та художні особливості / Козакевич О. // Бойківщина. — Т. 3. — Дрогобич : Коло, 2007. — С. 441—447.
19. Козакевич О. Трансформаційні процеси в українському традиційному мистецтві (на прикладі в'язаних та мереживних виробів Бойківщини) / Козакевич О. // Етнічна історія народів Європи : збірник наукових праць. — Вип. 27. — Київ : УНІСЕРВ, 2008. — С. 25—31.
20. Козакевич О. Мереживні та в'язані вироби в оздобленні церковних тканин на Західній Україні XX ст. (за матеріалами мистецтвознавчих експедицій 2005—2009 рр.) / Козакевич О. // Апологет. Богословський збірник ЛДАіС УПЦ КП. Матеріали I Міжнародної наукової конференції «Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво». — №1—4 (16—19). — Львів, 2009. — С. 197—203.
21. Козакевич О. Мереживо у системі декору церковних тканин кінця XIX—XX ст. (за матеріалами західноукраїнських областей) / Козакевич О. // Історія релігій в Україні. Праці XIX-ї Міжнародної наукової конференції. Книга II. — Львів : Логос, 2009. — С. 498—505.
22. Козакевич О. Мистецтво українського традиційного в'язання: історичний аспект / Козакевич О. // Народознавчі зошити. — 2013. — № 5 (113). — С. 885—906.
23. Козакевич О. Осередки фахової освіти в Східній Галичині кінця XIX — першої третини XX ст.: в'язання / Козакевич О. // Народознавчі зошити. — 2009. — № 3—4. — С. 374—383.
24. Козакевич О. Типологія українських народних в'язаних та мереживних виробів XIX — початку XXI століття: вбрання / Козакевич О. // Народознавчі зошити. Серія мистецтвознавча. — 2014. — № 6 (120). — С. 1403—1419.
25. Козакевич О. Українські традиційні в'язані вироби кінця XIX—XX ст.: локальні особливості (за матеріалами західних областей) / Козакевич О. // Записки Наукового товариства ім. Т.Г. Шевченка. — Т. CCLXI (261). Праці комісії образотворчого та ужиткового мистецтва. — Львів, 2011. — С. 503—524.
26. Косміна О. Традиційне вбрання українців [Текст] / Оксана Косміна. — Київ : Балтія-Друк, 2011. — Т. II. Полісся. Карпати. — 160 с. : іл. — (Рез. англ. — Бібліограф.: с. 135—136).
27. Коцан В. Традиційне та особливе в чоловічому народному одязі бойків і лемків Закарпаття (XIX — першої половини XX ст.) / Василь Коцан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Історія». — 2014. — Вип. 1 (32). — С. 119—129.
28. Коцан В. Традиційний народний одяг як прояв ідентичності етнографічних груп українців Закарпаття (XIX — першої половини XX ст.) / Василь Коцан // Народознавчі зошити. — 2014. — № 1 (115). — С. 80—97.
29. Кузів І. Жите-буте, звичаї и обичаї горського народу / Іван Кузів // Зоря. — 1889. — Ч. 16. — С. 263.
30. Кульчицька О. Чи треба зберегти і поширити народню ношу? Аномалії / Кульчицька Олена // Діло (вівторок, 2 жовтня). — 1934. — Ч. 263. — С. 2—3.
31. Литвин-Василишин П. Житло, одяг, речі домашнього вжитку села Князівське / Литвин-Василишин Павлина // Грегит. — Львів, 2014. — Число II, Осінь. — С. 29—37.
32. Матейко К. Одяг / Матейко Катерина // Бойківщина: Історико-етнографічне дослідження. — Київ : Наукова думка, 1983. — С. 142—149.
33. Матейко К. Український народний одяг / Матейко Катерина. — Київ : Наукова думка, 1977. — 224 с.
34. Матейко К. Этнографические особенности одежды бойков / Матейко Катерина // Карпатский сборник. — Москва : Наука, 1972. — С. 66—74.
35. Ніколаєва Т. Історія українського костюма / Тамара Ніколаєва. — Київ : Либідь, 1996. — 172 с.
36. Ніколаєва Т.О. Український костюм. Надія на ренесанс / Тамара Ніколаєва. — Київ : Дніпро, 2005. — 320 с.: іл. — (Бібліограф.: с. 311—315).
37. Сидорович С. Художня тканина Західних областей УРСР / Сидорович С. — Київ, 1979.
38. Стельмащук Г. Традиційні головні убори українців / Стельмащук Галина. — Київ : Наукова думка, 1993. — 240 с. : іл.; Бібл. посторінкова.
39. Стельмащук Г. Українські народні головні убори / Стельмащук Галина. — Львів : Априорі, 2013. — 270 с. : іл.
40. Українське народне мистецтво. Вбрання / упоряд. Колос С., Гургула І., Лобановський Б., Полюсевич О. — Вип. 2. — Київ : Державне вид. образотворчого мистецтва і муз. літ. УРСР, 1961. — 327 с.
41. Франко І. Етнографічна експедиція на Бойківщину // Франко І. Зібрання творів: у 50-ти т. — Т. 36. — Київ, 1982. — С. 68—99.

42. *Falkowski J.* Zachodnie pogranicze Huculszczyzny. Dolinami Prutu, Bystrzycy Naddwornianskiej, Bystrzycy Sołotwinskiej i Łomnicy / *Falkowski Jan.* — Lwów, 1937. — 170 s.
43. *Kopernicki J.* O Góralach Ruskich w Galicyi / *Kopernicki J.* — Kraków, 1889. — 34 s.
44. *Moszyński K.* Kultura ludowa słowian / *Moszyński K.* — Т. 1. — Kraków, 1929.
45. *Strzetelska-Grynbergowa Z.* Staromiejskie. Ziemia I ludność / *Strzetelska-Grynbergowa Z.* — Lwów, 1899. — 676 s.
46. *Turnau I.* Historia dziewiarstwa europejskiego do początku ХІХ wieku / *Turnau Irena.* — Wrocław ; Warszawa : WPAN, 1979. — S. 106.
47. *Turnau I.* Zmiany w polskiej produkcji włókienniczej ХVІІІ wieku / *Turnau Irena.* — Wrocław ; Warszawa ; Kraków : PAN, 1962. — S. 325.

Olena Kozakevych

THE TRADITIONAL KNITTED
AND LACY PRODUCTS IN BOYKIVSHCHYNA
AND PIDGIRYA AT THE END OF ХІХ —
BEGINNING OF THE ХХІ CENTURY: CLOTHES
(on the materials of art studying expeditions 2005—
2006 years)

The typological and artistic features of crocheted lace and knitting of Boykivshchyna and Pidgirya region in the late ХІХ —

the beginning of ХХІ century are reviewed in the paper. The local features, the main types of apparel products, their existence and extent of spread are analyzed. The respondent information was implicated, and the artifacts, recorded during the field research, were put into circulation.

Keywords: knitting, lace, hook, hats, decoration, local features, typology.

Олена Козакевич

ТРАДИЦИОННЫЕ ВЯЗАНЫЕ
И КРУЖЕВНЫЕ ИЗДЕЛИЯ
НА БОЙКОВЩИНЕ И ПОДГОРЬЕ В КОНЦЕ
ХІХ — В НАЧАЛЕ ХХІ ВЕКА: НАРЯД
(по материалам искусствоведческих экспедиций 2005—
2006 годов)

В статье рассмотрены типологические и художественные особенности вязанных и кружевных изделий на Бойківщині и Подгорье конца ХІХ — начала ХХІ вв. Проанализировано локальные черты, обозначено основные типы одежды, их степень бытования и распространения. Задействовано информацию от респондентов, введено артефакты, зафиксированные во время полевых исследований.

Ключевые слова: вязание, кружево, головные уборы, дополнения, украшение, локальные особенности, типология.